

रियासतकार सरदेसाई

लेखक

प्रा. श. श्री. पुराणिक
चाळिसगाव

मूल्य २ रु.

‘रियासतकार’ सरदेसाई

लेखक - प्रा. श. श्री. पुराणिक

(१)

ते सांगताहेत आणि हे लिहिताहेत, ते सांगताहेत आणि हे लिहिताहेत. बारा ले, एक वाजला, दोन वाजले, तीन वाजले, चार वाजले पण सयाजीरावांच्या प्याला खंड नाही आणि सरदेसायांच्या लिहिण्याला खंड नाही. सयाजीरावांना ढा आला म्हणजे ते बसत किंवा येरझान्या घालीत मजकूर सांगत. पण साई खुर्चीवर बसले होते ते काही इकडचे तिकडे हालले नाहीत. वीस वीस ताव भरले तरी सयाजीरावांचे मजकूर सांगणे चालूच राहिले होते. एव- त त्यांचे पर्सनल मॅनेजर अप्पासाहेब पुणेकर दबकत दबकत आत आले. तीच सकाळी सरदेसायांना सयाजीरावांना भेटविले होते. ते दिलगिरीच्या त महाराजांना म्हणाले, ‘महाराज, या गृहस्थांचं जेवण झालेले नाही.’ तेव्हा जीराव आश्चर्याने म्हणाले. ‘काहो, तुमचे जेवण झाले नाही काय ? मला कां ? सांगितलंत ? ठेवा ते कागद आटोपून आणि जा घरी जेवायला.’

सरदेसाई आणि सयाजीराव गायकवाड यांची ही पहिली भेट. आपण याच ‘रीडर’ म्हणून नेमलेल्या नोकराची चाचणी घेण्यासाठी सयाजीरावांनी सायांना महाबळेश्वराला बोलावले तेव्हा हा प्रसंग घडला. त्या प्रसंगाने नोकर आहे हे तर घन्याला समजलेच, पण घनी कसा आहे याचीही नोकराला न ओळख पटली. अशा करड्या घन्याची नोकरी सरदेसायांनी एक नव्हे, दोन, तर सदतीस वर्षे इमानाने केली.

सरदेसायांची नेमणूक रीडर म्हणून सयाजीरावांनी केलेली होती. सयाजी- चे रोजचे टपाल पहाणे, वर्तमानपत्रे त्यांना त्यांच्या सवडीप्रमाणे वाचून विणे, खाजगी पत्रांची उत्तरे लिहिणे, महाराज पुस्तके वाचीत त्यांतले कठीण काडून त्यांची टिपणे करणे असे त्या कामाचे स्वरूप होते. या कामाला फार दोन तीन तास लागत. सरदेसायांचा उरलेला वेळ रिकामाच जाई. ही गोष्ट जीरावांच्या लक्षात यायला वेळ लागला नाही. त्यांना ही चैन परवडण्या- ली नव्हती. ते स्वतः दहा बारा तास काम करीत व नोकरांकडूनही तसेच काम पुन घेत. सकाळपासून रात्रीपर्यंत त्यांचा दिवसाचा कार्यक्रम घडपाळाप्रमाणे